

משמאל ועד ימין, בגרמניה זועמים על מה שיש לדבורה פלדמן לומר על ישראל. אבל היא לא מוכנה לשתוק
נטע אחיטוב עמוד 20

צילום שער: Andrew White / NYT

מוסף הארץ

13 09 2024

לבד בברלין

"גרמניה יצרה את הפשיזם היהודי. תחיית הפשיזם בישראל מסמנת גם את תחיית הפשיזם הגרמני".
הסופרת היהודייה דבורה פלדמן מעזה לומר לגרמנים דברים שהם לא רוצים לשמוע (וזה ממש לא מתקבל יפה)

נטע אחיטוב

הסופרת דבורה פלדמן ידעה
סערות רבות בחייה, לאחר
שסיפורה האישי על עזיבת
חסידות סאטמר הפך לרב־מכר
ולסדרה מדוברת בנטפליקס.
אבל כל זה מתגמד אל מול
הדרמה שמתחוללת סביבה
כעת בגרמניה, כשהיא מנפצת
טאבו אחר טאבו ביחס ליהודים
ולישראל. ראיון

נטע אחיטוב

דבורה פלדמן מוצפת בהודעות שטנה
ובאיומים על חייה. כשהיא משתתפת
באירועים ברחבי אירופה, היא זקוקה
לאבטחה. מי מאיים עליה? כמעט כולם: גרמנים
לאומנים, ישראלים ימנים, שמרנים יהודים,
ניאו־נאצים וגם פרו־פלסטינים. נדמה שבכל
הקבוצות האלה רואים בה איום שצריך להשׁ
תיק. אבל אחרי החיים גדושי הסערות שחוותה,
פלדמן בוחרת לא לשתוק יותר, מפחיד ככל
שיהיה המחיר של הבעת דעתה.

פלדמן נולדה ב-1986 לתוך הקהילה המסוג־
רת של חסידות סאטמר האולטרה־חרדית בניו
יורק. בהיותה פעוטה, אמה עובה את הבית ואת
הקהילה כדי לממש את אהבתה לנשים. מאחר
שאביה לקוי נפש, היא עברה להתגורר אצל סב־
תה וסבה ניצולי השואה. כשהיתה נערה הותקפה
מינית על ידי בן דודה, ובגיל 17 שודכה לבחור
ישיבה ואולצה להתחתן איתו. שנתיים לאחר
מכן נולד בנה והיא החלה ללמוד ספרות לתואר

פלדמן בביתה. "גם כשעזבתי את הקהילה החרדית הציגו אותי כמטורפת וקיצונית"
צילום: Christophe Gateau / DPA via AFP

המורדת

ראשון, מהלך לא מקובל בחברה שממנה באה. כשבנה היה פעוט, עזבה ביחד איתו את החסיי דות, התגרשה מבעלה והפכה לחילונית.

פלדמן כתבה ממאור על חייה הלא שגרתיים, "המורדת" (Unorthodox), שהפך עם פרסומו ב-2012 לרב-מכר בינלאומי, ובהמשך עובד לסדרת טלוויזיה מדוברת ונושאת פרסים בנטפליקס. לפני עשור החליטה להותיר מאחור את ניו יורק. ב-2014 עברה לברלין, קיבלה אזרחות מממשלת גרמניה, שיכללה את היידיש לשליטה בגרמנית, והפכה שם במהרה לאינטלקטואלית בולטת.

אלא שאחרי כל התהפוכות שחוותה, דווקא היום, בגרמניה, היא חווה את אחת הסערות הגדולות בחייה. הדרך לשם עברה בכמה נקודות ציון. הוויראלית שבהן היא מונולוג חוצב להבות שהעניקה בתוכנית אירוח מפורסמת ופופולרית במיוחד בגרמניה, "מרקוס לנץ". בהופעתה בתוכנית הטיחה האשמות קשות בממשלה הגרמנית, שלדבריה מעניקה הגנה רק ליהודים מסוימים, מהזון השמרן והפרוי-ישראלי, ולא מקבלת את העובדה שיש מגוון יהודים בעלי מגוון דעות ושגם עליהם צריך להגן. היא סיפרה שבהפגנות נגד המלחמה בעזה היא וחבריה חווים אלימות מצד שוטרים גרמנים, ודרשה שגרמניה תנקוט קו ביקורתי יותר כלפי ממשלת ישראל על מה שהיא מחוללת בעזה. את המונולוג קינחה בהאשמת המנהיגים הגרמנים בכך שהם מפרים שים לא נכון את לקחי השואה. הם משתמשים בשואה "כהצדקה לנטישת הבהירות המוסרית", אמרה בדרמטיות.

הקטע המדובר חרך את הרשת דוברת הגרמנית והבקלאש כלפי פלדמן היה אימתני. בעיתון היהודי "Jüdische Allgemeine" פורסם מאמר שתואר את דבריה כ"כוזיים והזדוניים ביותר בעולם הספרות והתקשורת בגרמניה". עוד נכתב שם כי פלדמן עברה תהליך של הרס עצמי ורדיקליזציה.

אחת התגובות האלימות כלפיה הגיעה מעיי תונאי יהודי-גרמני בשם דניאל קילי, שכתב כי יש לו פנטזיה שפלדמן תהיה חטופה בעזה. פלדמן לא שתקה. "רק בגרמניה מותר לצאצא של נאצי לאחל אלימות קטלנית ליהודייה, כל עוד הוא חבר של נתניהו", כתבה.

קילי הסביר בהמשך כי דבריו הובנו שלא כהלכה ואמר שלא התכוון לכך. הוא תבע אותה דיבה וטען שאסור לכנותו "צאצא של נאצי" מאחר שהוא יהודי. בכתב ההגנה הסבירה פלדמן שלא מדובר בסתירה, שכן סבו היה נאצי "מדור גה שנייה", כלומר יהודי בעל עמדה רמה, שהכריע את גורלם של יהודים אחרים. "טענתי בהצלחה בפני בית המשפט שאפשר להיות גם יהודי וגם נאצי", אומרת פלדמן למוסף הארץ בראיון וידיאו מביתה בברלין. קילי משך לבסוף את תביעת הדיבה.

פלדמן, בכל מקרה, לא מתרגשת מהעלבונות שמטיחים בה. היא הרי כבר שמעה בעבר דברים

ברוח דומה, כשעזבה את החברה החרדית. "גם אז הציגו אותי כמטרפת, קיצונית ומי שחוותה טראומה בילדות ולכן שיקול הדעת שלי לא בהיר", היא אומרת.

אבל מה שפלדמן כן רגישה אליו באופן מיוחד הוא משטרת מחשבות חברתית. כמי שייצאה בעור שיניה מחברה שבה אולצה להביע עמדות אנטי-ציוניות, היא מרגישה שבגרמניה שולטים במחשבותיה מן העבר השני – הפעם היא נדרשת להביע נאמנות מוחלטת לכל מה שממשלת ישראל עושה, גם אם זה כולל את הפקרת החטופים והרג 40,000 עותים. החברה הגרמנית עדיין משותקת מאשמה, היא אומרת מעל כל במה. זה מוביל לתחושה בקרב גרמנים, במיוחד פוליטיקאים, שיש רק שיח אחד "מותר" על השואה, שבמסגרתו אסור לבקר יהודים – ואסור לבקר גם את מדינת היהודים. "גם שם וגם כאן אני מרגישה שזה 'אסור' לאחוז בדעה מורכבת כלפי ישראל", היא אומרת.

זו לא הפעם הראשונה שפלדמן מחטטת ביי שירות וכתעווה בעצבים הרגישים של הגרמנים, יהודים ולא יהודים. באוגוסט 2023 פירסמה את ספר העיון "Judenfetsch" (פטיש ליהודים), שהפך במהרה לרב-מכר בעולם דובר הגרמנית. על פני 180 עמודים היא הסבירה מדוע מערכת היחסים בין יהודי גרמניה למדינתם היא מעין עסקה הדדית, שבה היהודים נטועים בתפקיד הנרדפים-לשעבר, ונהנים מתמיכה כספית ממוסדת תחת מספר מצומצם של ארגונים יהודיים מרכזיים ובעלי כוח. הוזהות היהודית שלהם גם מעניקה "תירוץ" לאחוז בגלוי באידיאולוגיה אנטי-מוסלמית גוענית. הגרמנים הלא-יהודים, לעומת זאת, מקיימים את חלקם בעסקה בכך שהם מתייחסים לכלל היהודים כאל מקשה אחת ומעניקים גם להם לגיטימציה לגזענות כלפי מוסלמים.

"מפחיד אותי שבגלל השואה, לניאור-נאצים בגרמניה יש לגיטימציה להחזיק בעמדות גזעניות ואנטי-מוסלמיות", אומרת פלדמן. "מהר מאוד זה עשוי לכלול גם את היהודים". בשבוע שעבר התעצם החשש של פלדמן ושל גרמנים רבים אחרים כשמפלגת הימין הקיצוני AfD קייבלה את מרב הקולות בשני אזורים בבחירות מקומיות. מפילוח הנתונים ניכר שצעירים רבים הצביעו להם, משוחררים כנראה מכבלי העבר של הסבא והסבתא.

למה הדברים שאת אומרת מרגיזים כל כך הרבה אנשים?

"כועסים עליי מכמה סיבות ומכמה כיוונים. היהודים הימנים סבורים שלהיות פרו-ישראלי זה להיות פרו ממשלת ישראל בראשות נתניהו. התפיסה שלהם לגבי ישראל היא פוליטית, ואילו התפיסה שלי כלפי ישראל היא חברתית. סיבה נוספת שיהודים בגרמניה כועסים עליי

היא כי אני מערערת על הפריבילגיות שלהם. בגרמניה חיים כשבועה מיליון מוסלמים וכ-250,000 יהודים, אבל ההיררכיה ביניהם ברורה – היהודים חשובים יותר. אפילו גרמנים ליברלים עיוורים לסיטואציה הזאת. בגלל העיבר שלהם הם רואים בזכויות היתר של יהודים בגרמניה משהו פרוגרסיבי. ברחבי העולם כבר רואים ביהודים סמל לשאיפות אתנו-לאומיות על חשבון עם אחר, לא מפני שזה בהכרח מה שיהודים שואפים לו, אלא מכיוון שזה מה שנתניהו משדר לעולם, והוא הוביל לכך שיהודים מזוהים עם ישראל וישראל מזוהה איתו. בגרמניה ניה 'אסור' לומר דברים כאלה".

והגרמנים הלא-יהודים, למה הם כועסים על דבריך?

"החברה הגרמנית מתייחסת ליהודים כקורבן המושלם, ואילו אני מסרבת למלא את התפקיד הזה. או זה מכעיס אותם. לא מזמן הוזמנת

"הבעיות של ישראל כיום הן תולדה של רעיונות נאציים, שזיהמו את האידיאולוגיה הישראלית. גרמניה כל כך הרעילה את העולם עם הרעיונות שלה על עליונות, שזה מתקיים בישראל עד היום. זה מכעיס אותי. אני רוצה שישראל תשתחרר מזה, אני רוצה שגרמניה תשתחרר מזה"

דגל ישראל מוקרן על שער ברנדנבורג בברלין, לאות הזדהות. הגרמנים חשים שאסור לבקר יהודים, או את מדינת היהודים

צילום: ODD ANDERSEN / AFP

"יהודים בגרמניה כועסים עליי כי אני מערערת על הפריבילגיות שלהם. בגרמניה חיים כשבעה מיליון מוסלמים וכ-250 אלף יהודים, אבל ההיררכיה ביניהם ברורה. היהודים חשובים יותר. אפילו גרמנים ליברלים עיוורים לסיטואציה הזאת. הם רואים בזכויות היתר של יהודים בגרמניה משהו פרוגרסיבי"

המשפחה שלי עד למאה ה-13, כולם מבוואריה. או במוכנים רבים אני גרמנייה. ואני מאוהבת בברלין, זו עיר מרגשת, מגוונת, רבת-תרבותית, פלורליסטית, היא גולת הכותרת של השינוי שעברה גרמניה, שכולם רוצים להאמין בו. אני הראשונה שתשמח להאמין בטרנספורמציה אנר-שית, כי אני בעצמי עברתי כמה טרנספורמציות בחיי. אני רוצה להאמין ביכולת הגאולה שלנו, כיחידים וכחברה. לכן אני נאבקת על זה בתשוקה."

במוכנים רבים, גם הרעיון שבכסיס הציונות הוא גאולה חברתית.

"קראתי המון על ההיסטוריה של יהודים בגרמניה ועל ההיסטוריה של הציונים הראשונים, ואני מודאגת מהעובדה שחלק מהציונים

לאירוע ספרותי בשווייץ והיו צריכים ללוות אותי שם שומרי ראש מפני שקיבלתי מכתב איומים על חיי מניאורנאצי. הוא חתם את דבריו עם דגל ישראל וטען שהוא ניאורנאצי פרו-ישראלי."

את משלמת מחיר אישי.

"כן. גרמנים שואלים אותי למה אני עדיין כאן אם אני כל כך לא מרוצה, ואני עונה להם שתפקידי לעצבן אותם עד שיבחרו מרצונם לגרש אותי. זה כמוכון בצחוק, אבל יש בזה גם רכיב של אמת, כי גרמניה בשבילי היא מקום מאוד אישי וקרוב. סבא וסבתא שלי באו מגרמניה, סבא רבא שלי היה אחד היהודים האחרונים במינכן שקיבל דוקטורט רגע לפני עליית הנאצים לשלטון. הצלחתי להתחקות אחר שורשי

המוקדמים, אלה שהפכו לבעלי השפעה ממשית בחברה הישראלית, חונכו בגרמניה בתקופה שבה גזענות ולאומיות הלכו יד ביד והיוו את הציטיטיסט של התקופה. אני חושבת על ארתור רופין, למשל. הוא הושפע עמוקות מתיאוריית האריות הגרמנית, אבל מאחר שהיה יהודי, הוא לא הוזמן להצטרף למסיבת הלאומיות הגרמנית, והפך לצינוני. בספרו 'היהודים בימינו' הוא מתאר היירכיה ארית גם בקרב יהודים – יהודים לכוני גים בראש, מתחתיים יהודים ערכים ובתחתית ערכים. אפשר לראות את זה בחברה הישראלית – גזענות כלפי יהודים מורחים, יהודים יוצאי אתיופיה וכמוכון שכלפי ערכים. הבעיות של יש-ראל כיום הן תולדה של רעיונות נאציים, שזיהמו את האידיאולוגיה הישראלית. גרמניה כל כך הרעילה את העולם עם הרעיונות שלה על עליונות, שזה מתקיים בישראל עד היום. זה מכעיס אותי. אני רוצה להשתחרר מזה, אני רוצה שישארל תשתחרר מזה, אני רוצה שגרמניה תשתחרר מזה."

זו אמירה מאוד גורפת. ההיסטוריון תום שגב אומר שארתור רופין היה דמות שולית.

"אני מודעת לטענה הזאת. זה מוכיר לי את התיאור הנפוץ בגרמניה לתיאור פשעי הימין הקיצוני. הם קוראים לזה 'איינצלפול', כלומר יחיד או שולי. הדמות שלו לא רלוונטית, אלא הכתבים והתיאוריות שלו, שמהווים דוגמה למה שנחשב כמיינסטרים בקרב קבוצת השוויים שלו. אם הציונות כתנועה נולדה בזמן ובמקום שבו שררה לאומיות אנטישמית על טורבו, קשה לה-פריד בינה לבין החממה שבה טופחה. כתביו של רופין עוזרים לנו להבין מה היתה 'חשיבה נורמלית' באותו זמן."

אלה אמירות קשות לא רק בשביל גרמנים.

"העמקתי במחקר על יהודים ונאציזם וגיליתי שיש יהודים רבים ששירתו בזרועות שונות של המנגנון הנאצי, כמו הוורמאכט, חלקם באמצעות מסמכים כוזבים וחלקם באישור מיוחד של היטלר' (הטענה של פלדמן נסמכת, בין השאר, על מחקר שפורסם בספר 'החיילים היהודים של היטלר' מאת ההיסטוריון האמריקאי בריאן מא-רק ריג, נ.א.). בנוסף, למדתי מהמחקר ההיסטורי שיהודי גרמניה, שגדלו והתחנכו באותה מערכת שיצרה את הלאומיות הגרמנית, תמכו באידיאולוגיה הגזענית והביעו שאיפות להפוך לחלק ממה שהם ראו כפרויקט סוציאליסטי-לאומי. לדוגמה, בגרמניה פעל מועדון חברים בשם 'היהודי הארי', שם האמינו בהפרדה בין יהודים-גרמנים ליהודים שאינם גרמנים. הגברים האלה הובילו קהילות, שאימצו את המצע הנאצי וקיוו ליצור לעצמם מרחב בתוכו על חשבון יהודים 'פחות ראויים'. כמוכון שב-1935 המועדון גים האלה נסגרו וחבריהם נאלצו לברוח, אבל עניין אותי לברר לאן הם הובילו את מערכת האמונות הגזעניות שלהם."

רבים מהציונים הראשונים הגיעו ממזרח אירופה. הרצל הגיע מהאימפריה האוסטרו-הונגרית, שהיתה פלורליסטית, חילונית

Sean Gallup/Getty Images :017x

עצרת תמיכה במפלגת AfD, בחודש שעבר. "עוד שנייה הימין הקיצוני יעלה פה בגרמניה בבחירות הפדרליות, ולא רק במקומיות"

"זה לא מקרי שהימין הקיצוני בגרמניה זכה לכזו הצלחה בבחירות האחרונות. הם קיבלו דחיפה משמעותית בעקבות המלחמה בין ישראל לחמאס. אפשר כמעט לשמוע חצי מדינה משחררת את החגורה ונושמת לרווחה, כי עכשיו יש להם אישור לשנוא את המיעוטים בפומבי"

גאלה את העם היהודי, כי המדינה לא הצליחה להעניק ליהודים ביטחון".

אם גרמנים תרמו להולדת הפשיזם היהודי, והיום הם מגינים על מדינת ישראל, אז בעצם הם משמרים את הפשיזם?

"אם לגרמני הפשיסט וליהודי הפשיסט יש שורשים זהים, אוי עלייתם של היהודים הפשיסטים מסמנת את עלייתו מחדש של הגרמני הפשיסט. אפשר כמעט לשמוע את חצי המדינה משחררת את החגורה ונושמת לרווחה, כי עכשיו יש להם אישור לשנוא בפומבי את המיעוטים. זה לא מקרי שבירון הוקה (מנהיג מפלגת AfD הימנית קיצונית) זכה להצלחה כזו בבחירות האחרונות. התופעה הזאת קיבלה דחיפה משמעותית בעקבות המלחמה בין ישראל לחמאס. לגבי החצי השני של המדינה, הם במצוקה מכיוון שבמשך כל כך הרבה שנים הם השקיעו כל כך הרבה בתרבות הזיכרון הגרמנית ועתה הם בדילמה אמיתית. הם לא יצילו את ישראל מנתניהו. לא מפני שהם אוהבים אותה, אלא מפני שזה בניגוד לתרבות הפוליטית שהם בנו במשך שנים".

לא כל ביקורת על ישראל היא אנטישמיות, אבל אי אפשר להתכחש לכך שיש גילויים אמיתיים של אנטישמיות, כזו מהזן הישן.

חנה ארנדט, גרשם שלום ואפילו אלברט איינשטיין יצילו אותנו בשלב זה. אנחנו לא צריכים לסמוך על אנשים שמתו מזמן, אלא ליצור גרסאות חדשות של ציונות, לחגוג את החוכמה של מנהיגים יהודים שחיים בינינו, של ציונים וישראלים רעננים. זו אמנם מסורת יהודית לחיות כל הזמן בעבר, אבל אנחנו לא צריכים לקבל אותה גם בהקשר של הציונות. אנחנו לא צריכים לרפא מחלה מזויפת, כפי שהרצל סבר, אלא להבין שבמובן מסוים יש לנו תסמונת מינכהאוזן באמצעות שליח, שאנחנו בעצם בריאים".

איך גרמנים מגיבים כשאת מעלה את הרעיונות על "הזיהום" הגרמני של הציונות?

"בינתיים הם מסרבים להבין את זה. הם לא מקבלים שאפשר להיות גם יהודים וגם פשיסטים, אבל בעצם גרמניה היא שיצרה את היהודי הפשיסט. העובדה שיש לנו אנשים כמו איתמר בן גביר בשלטון נובעת מכך שהניחו עבורם את התשתית הרעיונית הזאת. אני רואה את הפשיזם בישראל כמשהו שגרמניה הדביקה אותנו בו, לכן אני מרגישה שטיפול שורש ליחסים בין גרמניה לישראל הם קריטיים לעתיד שתי המדינות. אנחנו חייבים לחפור ולהוציא את הרע הזה שנמצא בשורש הווייתנו כדי שבאמת תהיה לנו גאולה חברתית. במובן הזה ישראל לא באמת

ויחסית ליברלית לתקופה. ברוח הזאת הוא גם חוזה את תל אביב.

"גם ההשקפה של הרצל כלפי המזרח הושפעה מהאימפריאליזם המערבי. גם הוא ראה בערב בים ברברים וסבר שיהודים בארץ ישראל יהיו את נציגי המערב בעולם הפראי. גם זו גישה שתוביל את ישראל ואת הציונות לשום מקום. הרצל אהב לצטט את השיר המפורסם של היינריך היינה, שמתאר את היהדות כ'קללה משפחתית' ו'כמחלת אחים חשוכת מרפא', והאמין שהציונות היא התרופה שהוא גילה למחלה הזאת. הציונות בראשית ימיה תפסה את היהודי כמשהו מתועב שצריך 'לרפא', הוכחה ברורה לכך שהיא ספגה את האנטישמיות שהיוותה השראה ליצירתה".

וזה ניכר עד היום?

"גם היום, מעבר לטראומה של אירועי השואה ומעשי הרדיפה הפיזיים כלפי יהודים, טבועה בנו הטראומה הישנה של היותנו מושא לשנאה במשך כל כך הרבה שנים. אני מאמינה שלקחנו את השנאה הזאת איתנו, היא נשתלה בנו, ועלינו לפרק אותה לפני שיהיה מאוחר מדי".

"ובכל מקרה", ממשיכה פלדמן, "אני לא חושבת שההגות של הרצל, אחד העם, מרטין בובה,

פלדמן ביום חתונתה. שודכה ואולצה להתחתן בגיל 17

פלדמן נולדה לתוך הקהילה המסוגרת של חסידות סאטמר האולטרה-חרדית בניו יורק. כשבנה היה פעוט, עזבה ביחד איתו את החסידות, התגרשה מבעלה והפכה לחילונית. ב-2014 עברה לברלין, שיכללה את היידיש לשליטה בגרמנית, והפכה במהרה לאינטלקטואלית בולטת בגרמניה

רומן חדש שעוסק בסנידרום ירושלים באמצעות שליח. "זהו סיפור על ילדה צעירה שקהילת הב-רסלבים מחליטה שהיא גלגולו של משיח ומקיימה כת סביבה", היא מספרת, "אבל אני לא מצליחה להתרכז ולהשלים אותו. איך אפשר להתמקד בפרווה כשהעולם סביב מתפרק?" ואולי הקושי לעסוק בפרווה טמון בתופעה פנימית שמתעוררת לאחרונה בפלדמן – התבר-ננות מחודשת על הסיפור היהודי. "את מכירה את הסיפורים על נביאי השקר, אלה שהולידו את עם ישראל שולל בהבטחה שיצילו אותנו, אבל במקום זה המיטו עלינו אסון? או בעיני נתניהו הוא גלגול עכשווי של נביאי השקר האלה. הוא טוען שיביא אותנו לגאולה, אבל בעצם מוביל לאבדון. אני לא מפסיקה לחשוב על ירושלים בזמן שנפלה בידי הרומאים. אל מול האיום הכי גדול שלה מבחוץ האומה היהודית היתה מחולקת לכתות, שרק נלחמו ורבו זו בזו. אנחנו נופלים עכשיו לאותו סינדרום, כי אנחנו מקשיבים לנביא השקר שלנו. אני פתאום מביטה על ההתרחשויות בהקשר של ההיסטוריה המקראית ומבחינה שאותם דפוסים חוזרים על עצמם. זה מפתיע אותי כי מאז שעזבתי את קהילת סאטמר אני מאוד מאוד חילונית, אנגוסטית הייתי אומרת. אבל מאז 7 באוקטובר אני חווה את התקופה הזאת כזמן דתי. ואולי זה בעצם לא מפתיע, כי אומרים שכאשר אנשים מתמודדים עם תקופות נואשות הם חוזרים לשרשים".

יושבים יחד בנחישות, מתוך אמונה שזו הדרך היחידה קדימה. הפתרון המדיני הרבה יותר פשוט ממה שנדמה. חשוב להעביר את המסר הזה לכמה שיותר ישראלים. הוא בטוח יותר פשוט ממלחמה. לא ייתכן שהגורל היהודי יהיה תמיד גורל של סבל, אובדן וכאב. זה מוזר לי לכנות את עצמי 'פעילת שלום' כי אני אדם מאוד לוחמני, לכן אני קוראת לעצמי 'לוחמת שלום'. למדתי שרוב האנשים שפעילים למען השלום הם כאלה, לוחמים. הם התמודדו עם כל כך הרבה צער וכאב ובכל זאת ממשיכים להיאבק לפיוס".

את רואה את עתידך בגרמניה?

"הבן שלי יתחיל בקרוב ללמוד באוניברסיטה של מינכן, היכן שסבא רבא שלי עשה דוקטורט. סגירת המעגל הזאת מרגשת אותי. בכלל, הוא גדל להיות אדם כל כך נפלא, הרבה יותר טוב ממני. בניגוד אליי לו יש יכולת נדירה לדון עם אנשים בצורה אלגנטית ולא מרגיזה. זה מאוד מרשים. אמנם החיים הפרטיים שלי כרגע טור-ביים, אבל אני מאוד מודאגת מהעתיד. בכל יום אני שואלת את עצמי האם גרמניה וישראל ימשיכו להיות מקומות בטוחים ליהודים. בגרמנית יש ביטוי 'רגע לפני חצות'. אני מרגישה שאנחנו ברגע הזה. עוד שנייה הימין הקיצוני יעלה פה בגרמניה בבחירות הפדרליות, ולא רק במקומות, ובישראל זה כבר קרה. אנחנו עומדים לא-בד שתי דמוקרטיות".

פלדמן מספרת שהיא עובדת בימים אלה על

"נכון, יש אנטישמיות בגרמניה ובמקומות אחרים. האווירה כרגע בעולם כל כך רעילה, מה שגורם כמעט לכל דיון לצאת משליטה. אתן לך דוגמה: השתתפתי באירוע ספרותי בברלין ואישה מבוגרת בקהל שאלה אותי 'אבל למה היהודים הם תמיד קוץ בעיני של כולם?' הקהל היה נסער, קרא לה אנטישמית וביקש לסלק אותה משם. ביקשתי שלא יגרשו אותה, והסברתי שזו שאלה לגיטימית, רק הניסוח יצא לא מוצלח. מה שהיא ניסתה לשאול בעצם זה למה קיימת אנטישמיות, מדוע היהודים מעוררים רגשות עזים כבר כל כך הרבה זמן. אבל אוצר המילים היחיד שהיה זמין לה הוא כזה שמגיע מתוך השיח האנטישמי. השאלה תקפה, רק הכלים הרטוריים שהיו בידה לא. ההתנפלות עליה היא דיכוי תרבותי של השיח, בעוד שהדרך לעקור אנטישמיות היא דווקא על ידי שיחה גלויה על הדברים. זה חשוב לדבר על אנטישמיות, גם אם השאלה נוסחה בצורה פוגענית".

7 באוקטובר השפיע על אנשים רבים באופנים שונים. את פלדמן הוא הפך לפעילת שלום נמרצת. "אחד הדברים הייחודיים שאני מוצאת בקהילת בוני השלום הוא שאנחנו מעניקים מקום לכאב ולכעס הדדי, ואז פונים לפתרונות פרגמטיים. במפגשים משותפים בין יהודים ופלסטינים יש כמויות אדירות של כאב, אבל בכל זאת